

2019

ŠTÁTNY ARCHÍV V PREŠOVE,
PRACOVISKO ARCHÍV POPRAD

Predarchívna starostlivosť

Spracúvanie a prístupňovanie AD

► **Predarchívna starostlivosť**

- schválené registratúrne poriadky – **236**
- návrhy na vyradenie – **161**
- štátny odborný dozor – **10**
- školenia – **1**
- preberanie – vyradňovacie konanie – **10,34 bm**

► **Inventarizovanie**

- inventarizované – **22,50 bm**
- usporiadané – **64,70 bm**
- úbytky – **37,82 bm**

► **Pomocné archívne práce**

- vyhotovovanie štítkov na archívne škatule, triedenie, usporiadanie a ukladanie presťahovaného archívneho materiálu, škatuľovanie

Prístup k archívnym dokumentom

Výskumná, publikačná, kultúrno-osvetová činnosť

▶ **Bádateľská agenda**

- bádatelia počet:	112
- bádateľské návštevy:	224
- zahraniční bádatelia:	8

▶ **Správna agenda**

- žiadosti	241
- vydané fotokópie, odpisy, výpisy	1350

▶ **Archívna knižnica (ks)**

- inventarizovanie	227
- katalogizovanie	138

▶ **Publikačná činnosť**

- monografie	1
- štúdie	6
- články	34
- posudky	7

▶ **Exkurzie**

10

▶ **Prednášky**

19

▶ **Spolupráca s médiami**

9

▶ **Výstavy**

2

Škatuľovanie, triedenie, usporadúvanie

Modul správnych poplatkov a softvérová pokladňa

Školenie, Poprad 30. január 2019

Erbová listina kráľa Mateja Korvína pre mesto Kežmarok z roku 1463

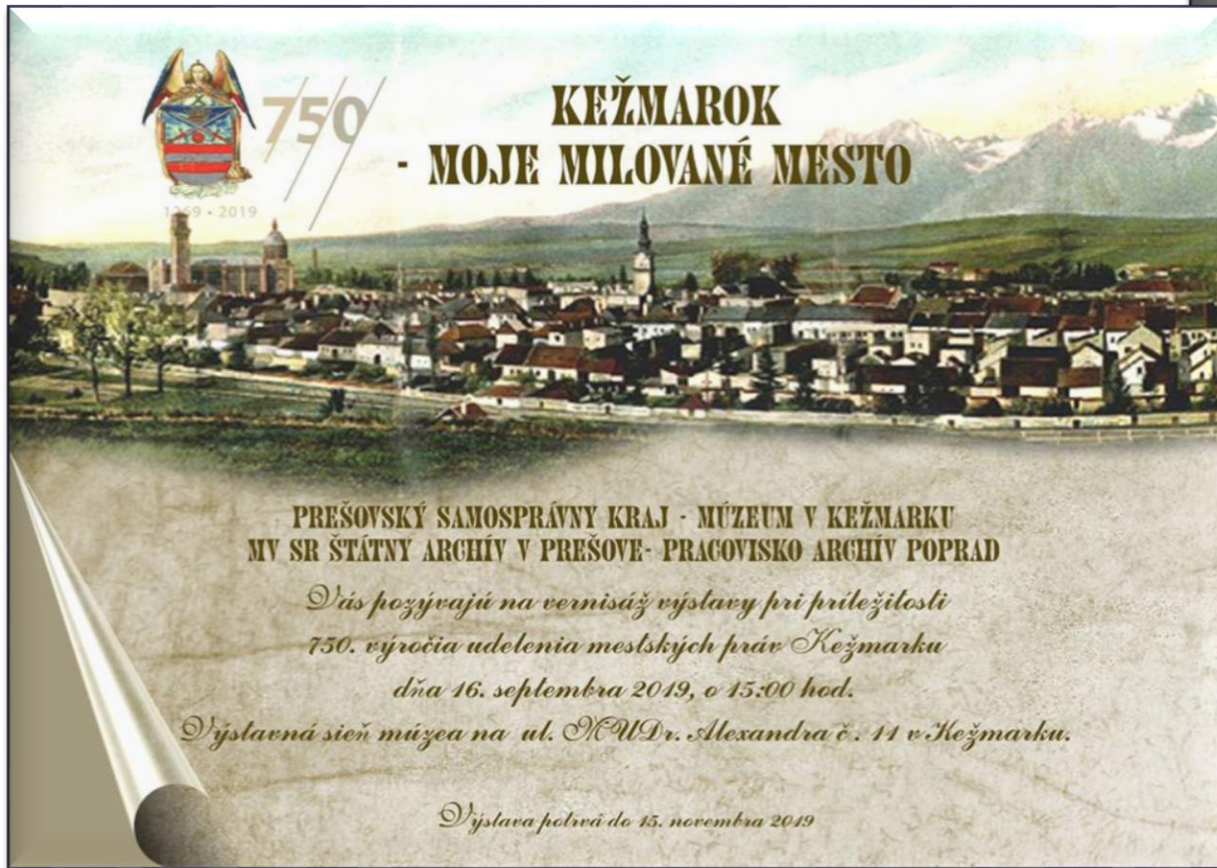
PhDr. Božena Malovcová, prednáška

13:00 – 13:20	prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD. (Arcibiskupský archív, Košice) Ikongrafia kultu Svätej krvi v Košiciach
13:20 – 13:40	Mgr. Katarína Nádaská, PhD. (Východoslovenská galéria, Košice) Farnosť sv. Alžbety v stredoveku
13:40 – 14:00	doc. Mgr. Maroela Domeňová, PhD. (Filozofická fakulta PU, Prešov) K erbom mesta Prešov (pramene a pamiatky)
14:00 – 14:20	Prestávka
14:20 – 14:40	PhDr. Božena Malovcová (MV SR Štátny archív v Prešove – pracovisko Archív Poprad) <u>Erbová listina kráľa Mateja Korvína pre mesto Kežmarok z roku 1463</u>
14:40 – 15:00	Mgr. Mária Fedorčáková, PhD. (Košice) Erbová listina pre Bardejov z r. 1453
15:00 – 15:20	Diskusia a záver konferencie

Kežmarok – moje milované mesto

výstava v spolupráci s Múzeom v Kežmarku

Dejiny evanjelickej cirkvi v Matejovciach a prínos rodiny Scholtzovej k jej rozvoju

PhDr. Zuzana Kollárová, PhD. , prednáška

www.matejovce.sk

C.A.S. MA

III. ROČNÍK • MATEJOVSKE SCHOLTZOVE DNI

PROGRAM

13. SEPTEMBER /PIATOK/
17:30 Pocta rodine Scholtz, krátka pietna spomienka pri hrobke rodiny Scholtz (Cintorín Matejovce)
18:00 Prednáška Dejiny evanjelickej cirkvi v Matejovciach a prínos rodiny Scholtzovej k jej rozvoju (Reštaurácia Kaskáda, salónik 1. poschodie)
Prednáša: PhDr. Zuzana Kollárová, PhD., Štátny archív v Prešove – pracovisko Archív Poprad

14. SEPTEMBER /SOBOTA/ (AREÁL ZŠ MATEJOVCE)
14:00 DH Tatramat
15:00 Vystúpenie detí ZŠ s MŠ Matejovce
16:00 Folklorný súbor Batizovčan
18:00 **Team Revival** Martin

15. SEPTEMBER /NEDEĽA/
08:30 Spomienková bohoslužba v evanjelickej kostole Matejovce (Evanjelický kostol Matejovce) Zmena programu vyhradená.

Atrakcie pre deti • Občerstvenie pre verejnosť • Moderátor: Zbyňo Džadoň

Mesto POPRAD | TATRAVAGÓNKA POPRAD | King MEDIA

Spolok spišských lekárov a lekárnikov

PhDr. Zuzana Kollárová, PhD., prednáška

Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach
Poštové múzeum v Banskej Bystrici
Východoslovenské múzeum - Klub dejín farmácie, Košice

Program 24. sympózia z dejín farmácie

8.00 – 9.00 Registrácia účastníkov
9.00 – 9.05 Otvorenie sympózia
9.05 – 9.10 Uvítanie účastníkov od Poštového múzea

Odborný program

9.10 – 9.30 PhDr. RNDr. Richard R. Senček, PhD. /OZ Diversitas Culturae/ Xenodochium v Banskej Bystrici, alebo stručné predstavenie farmaceutickej histórie mesta Banská Bystrica
9.30 – 9.50 PhDr. Zuzana Kollárová, PhD. /Štátny archív Prešov, pracovisko Archív Poprad/ Spolok spišských lekárov a lekárnikov
9.50 – 10.10 RNDr. Anton Bartunek, PhD. /UVLF Košice/ Sto rokov od vzniku Univerzity Komenského a jej význam pre štúdium farmácie na Slovensku
10.10 – 10.30 Doc. PhDr. František Šimon, PhD. /UPJŠ Košice, Filozofická fakulta/ Hnievohore preklady farmaceutických diel
10.30 – 10.50 PhDr. RNDr. Richard R. Senček, PhD. /OZ Diversitas Culturae/ Lekár a lekárnik K. O. Møller
10.50 – 11.10 RNDr. Anton Bartunek, PhD. /UVLF Košice/ Štúdijný prednes Dejiny farmácie na UVLF v Košiciach. Päťročné skúsenosti
11.10 – 11.30 MVDr. Miloš Jesenský, PhD. /Kysucké múzeum Čadca/ Psychofarmácia v kultúre starovekých civilizácií
11.30 – 11.50 RNDr. Anton Bartunek, PhD. /UVLF Košice/ Komentár k niektorým publikovaným príspevkom z témy dejín farmácie
11.50 – 12.10 PhDr. Angelika Szamková, PhD. /Lekárni Bielej Levy, s. r. o. Veľký Krtíš/ 100 rokov od smrti lekárniky a maliara Teodora Kostku – Čoatváryho
12.10 – Diskusia, pripravované aktivity, občerstvenie, prehliadka poštovej expozície a voľná debata
13.00 – Záver

Sympóziu sa uskutoční
dňa 18. októbra 2019 v Banskej Bystrici
v priestoroch Poštového múzea SP, a. s. na Partizánskej ceste 9

Kľúčmi a srdcom ku slobode

Mgr. Ingrid Janigová, prednášky k 30. výročiu Nežnej revolúcie

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky Štátny archív v Prešove
pracovisko Archív Poprad

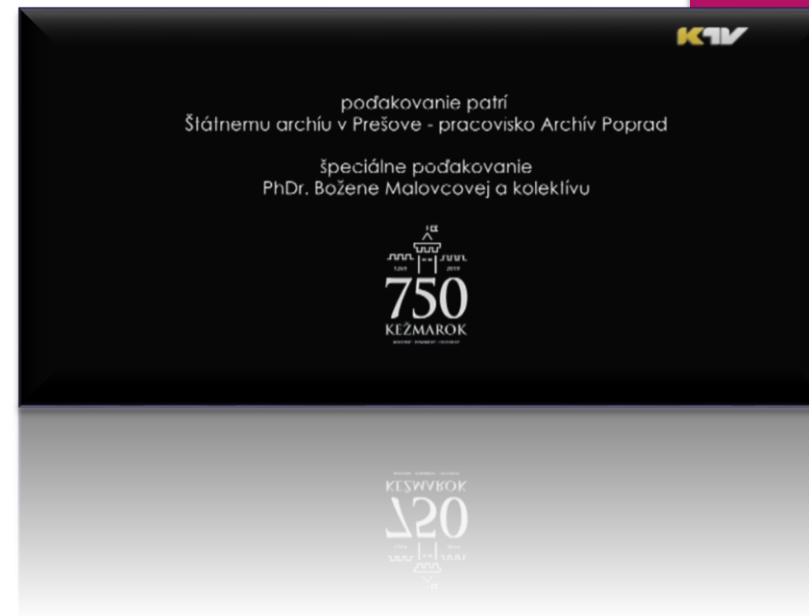
Vás pozýva na výstavu spojenú s prednáškou na tému 30. výročia udalostí Nežnej revolúcie

Kľúčmi a srdcom ku slobode

Spoločne si pripomenieme udalosti novembra 1989 aj z pohľadu regionálnych udalostí

Výstava je sprístupnená od 15. októbra do 31. decembra 2019 v prednáškovej sieni archívu na Sobotskom námestí 18,20 v Poprade – Spišskej Sobote

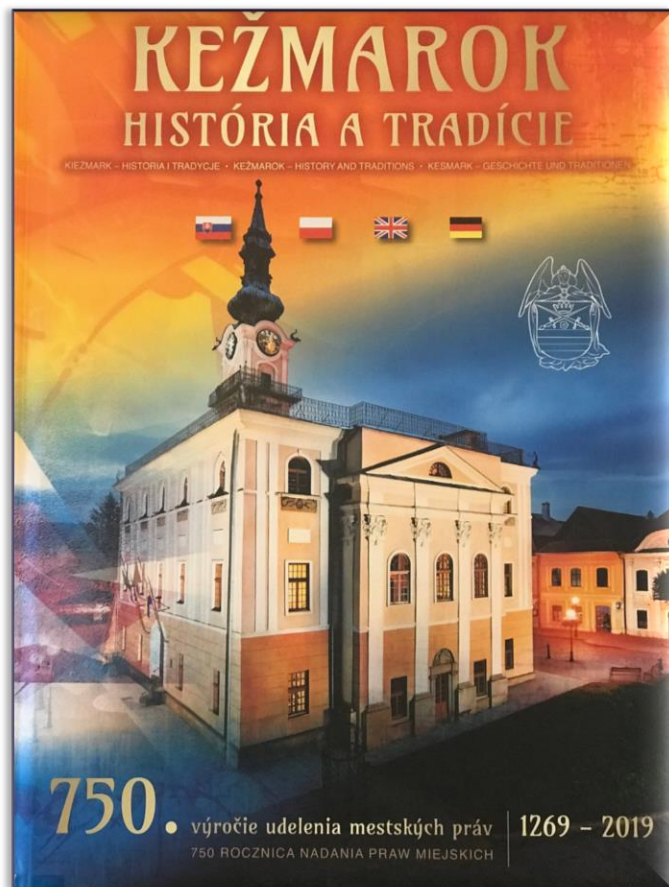

Udelenie mestských práv Kežmarku, publicistický film

PhDr. Božena Malovcová v spolupráci s Kežmarskou televíziou

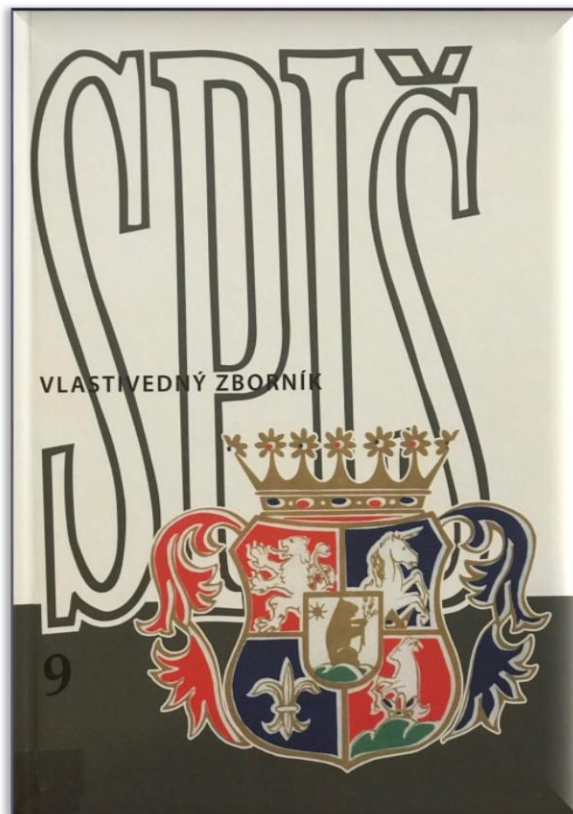
Monografia Kežmarok - História a tradície

spoluautorka PhDr. Božena Malovcová

Zborník SPIŠ 9

PhDr. Božena Malovcová a PhDr. Zuzana Kollárová, PhD., štúdie

Cirkevné pomery v spišských zálohovaných mestách v čase zálohu s dôrazom na evanjelickú cirkev (1412 – 1772)

Zuzana Kollárová

Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad, Sobotské nám. 18, 20, 058 01 Poprad;
z.kollarova@stonline.sk

The church situation in Spiš pledged towns at the time of the pledge with an emphasis on the Evangelical Church (1412 – 1772)

Abstract: From the end of the 12th century, the Church administration in Spiš was provided by the Spiš territory, based in Spišská Kapitula. The Church administration in the pledged towns in Spiš, which King Zigmund pledged to the Polish sovereign Vladislav II in 1412, followed the political situation. The Catholic Church was under Spišská Kapitula, but the Polish sovereigns interfered with the Church relations. The Catholic Church was in a deep crisis at the turn of the 14th and 15th centuries. In 1517, a reformation reached the Spiš area, during which the inhabitants of the Roman Catholic religion transferred to the Evangelical church. In 1674, anti-reformist ideas asserted themselves in Spiš, strengthened mainly by the Polish sovereigns. Their political efforts to return the region to the Roman Catholic religion, tragically affected evangelical priests and teachers in particular, who had to leave their country and become exiles. In the 18th century the counter-reformation was also victorious in Spiš's pledged towns, and Catholic priests returned to churches and Catholic teachers to schools.

Key words: pledged towns of the Spiš territory, the Roman Catholic Church, the Evangelical Church of the Augsburg Confession, reformation, counter-reformation

Cirkevné pomery do roku 1516

Historickým medzníkom v dejinách spišských zálohovaných miest a aj celého Spiša bol rok 1412, kedy sa obvyklá finančná transakcia – založenie nehnuteľného majetku Zigmunda Luxemburského (*14. február 1368, Norimberg, Nemecko – † 9. december 1437, Znojmo) výmenou za finančnú hotovosť od poľského panovníka Vladislava II. (* 1. marec 1456, Krakov – † 13. marec 1516, Budín) v priebehu rokov a udalostí premenila na zložitý politicko-spoločenský problém, ktorý svojim významom prerástol regionálne medzi a patrál k ťažko riešiteľným v rámci vnútornej aj zahraničnej politiky uhorského štátu. Kráľ Zigmund Vladislavovi II. ako záruku za vrátenie peňazí dal do zálohu: 1. 13 miest zo Spoločnosti 24 kráľovských miest – Spišská Nová Ves, Lubicu, Spišské Podhradie, Spišské Vlachy, Vrbov, Ruskinovec, Poprad, Veľkú, Spišskú Sobotu, Matejovce, Stráže pod Tatrami, Spišskú Belú a Tvarožnú; 2. tri kráľovské mestá Podolinc, Starú Ľubovňu a Hniezdne; 3. Ľubovnianský hrad a jeho poddanské obce: Novú Ľubovňu, Chmeľnicu, Forbasy, Lackovú, Jarabinu, Jakubany a neskôr založené – Krennú, Litmanovú, Hranické, Sulín a Mníšek nad Popradom; 4. Podolínsky hrad a jeho poddanské obce: Nížné a Vyšné Ružbachy.

Duchovní správu na Spiši zabezpečovalo od konca 12. storočia Spišské prepošstvo so sídlom v Spišskej kapitule. Kapitula vykonávala aj funkciu hodnoverného miesta a sídlila tu jedna z najstarších škôl na Slovensku.¹ Nezavisle od Prepošstva pôsobilo od 13. storočia Bratstvo 24 kráľovských farárov (*Fraternitas vigintiquatuor parochorum regni*).

¹ CHALUPECKÝ, Ivan. *Spišská Kapitula, Spišská Kapitula*, 2004, s. 1.

Spišskopodhradská synoda v roku 1614

Božena Malovcová

Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad, Sobotské nám. 18, 20, 058 01 Poprad;
bozena.malovcova@gmail.com

The Synod of Spišské Podhradie in 1614

Abstract: The paper deals with the development of the Evangelical Church Administration in Spiš. It mentions the ecclesiastical relations before the Synod of Žilina and the Synod of Spišské Podhradie, their development and significance for the independence of the Evangelical Church of the Augsburg Confession from the Roman Catholic Church. Both synods deeply affected the religious life of the Evangelicals, influenced the spiritual, sacral as well as economic, legal and organizational area of the Church's life.

Key words: Reformation, Synod of Žilina, Synod of Spišské Podhradie, Evangelical Church Administration, "Superintendents" Evangelical bishops, Religious Freedom

Na východnom Slovensku sa reformácia presadzovala v bohatých obchodných mestách spojených od 15. storočia do spoločenstva Pentapolitana. Ich hospodársky a politický význam sa v krajine odrážal aj v rozvinutom cirkevnom živote, množstve kostolov, kláštorov a náboženských bratstiev.

Už v roku 1520 čítal z kazateľnice kostola v Ľubici kňaz Tomáš Preisner Lutherove wittenberské výpovede.¹ Na Spiši sa za prvý evanjelický zbor považuje Kežmarok.² V roku 1546 sa vytvoril nový oporný bod reformácie na Spiši, Spišská Belá. Od tohto roku tu pôsobil Lorenz Serpilus, známy nadsenec a širiteľ reformácie.³ V štyridsiatych rokoch 16. storočia sa začali cirkevné zbory, vyznávajúce reformačné názory, oddeľovať od katolíckej cirkvi a vytvárať si vlastný organizačný poriadok. Bolo nutné doplniť aj stavy duchovných.

V roku 1544 sa rozšíril s učením katolíckej cirkvi a odstúpil z funkcie seniora a levočského farára Juraj Möller pod vplyvom Sedmohradčana Bartolomeja Bognera a v tom istom roku odstúpil, prešiel na protestantizmus a oženil sa s dcérou levočského mešťana Juraja Čizpera aj spišský prepoš Ján Horváth.⁴ Prestúpenie týchto tvrdých odporcov protestantizmu bolo veľkým prevkapaním. Spišský prepoš Ján Horváth bol autorom ediktov proti protestantom z rokov 1524 a 1542. V nich sa vyhrážal stúpencom nového vierovyznania exkomunikáciou a zhabaním majetku. Taktiež vyzval spišských kňazov, aby zo svojho stredu vylúčili tých, ktorí zaprelí pravú vieru a stali sa stúpencami reformácie. V roku 1544 sa stal Ján Horváth nájomcom Nedeckého panstva. Do akej miery sa usiloval o rozšírenie reformácie v obciach patriacich k hradu, nie je známe.⁵ Už v roku 1543 sa Bratstvo dovoľovalo Ferdinandovej pomoci na záchranu katolíckej viery proti „nehodnému“ Jánovi Horváthovi, ktorého protikatolícke konanie bolo údajne jedným z dôvodov prestúpenia Bratstva na evanjelické náboženstvo v roku 1544.⁶

¹ BRÜCKNER, Győző. *Reformáció és ellenreformáció története a Szepességben*. Budapest 1922, s. 54.

² VESELY, Daniel. *Dejiny kresťanstva a reformácie na Slovensku*. Liptovský Mikuláš 2004, s. 87.

³ MALOVCOVÁ, Božena. *Evanjelická cirkev*. In KOLLÁROVÁ, Zuzana (zost.). *Spišská Belá*. Prešov: UNIVERSUM, 2006, s. 116 – 123.

⁴ SÁČEK, Michal. *Dejiny Levoče 1*. Východoslovenské vydavateľstvo pre Mestský národný výbor v Levoči, 1974, s. 160.

⁵ PAVLÍK, Eduard. *Reformácia a protireformácia v Spišskej Magure*. In CHALUPECKÝ, Ivan. *Z minulosti Spiša. Ročenka Spišského dejepisného spolku v Levoči*. Levoča 2004, roč. XII, s. 42 – 43.

⁶ Janák, Pózi aj: SPIRKO, Jozef. *Cirkevné dejiny III*. Faximilné vydanie. Bez roku a miesta vydania, s. 199.

IS Elektronický archív a Tvorba archívnych pomôcok

Školenie, Poprad 9. október 2019

Návšteva poľských a francúzskych archivárov v popradskom archíve

Študenti Univerzity 3. veku v popradskom archíve